

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) หรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับการสร้างพลเมืองดี
2. เปรียบเทียบเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่ม
3. วิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ในการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยได้อิงพื้นฐานความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านความรู้เกี่ยวกับหนังสือเรียน การวิเคราะห์เนื้อหา เนื้อหาพลเมืองศึกษา ส่วนรูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ก่อนเป็นแนวทาง

สรุปผลการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับการสร้างพลเมืองดี

1.1 เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาเรื่อง รับผิดชอบต่อสังคม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.39 ด้านที่มีเนื้อหารองลงมาคือ เห็นคนเท่าเทียมกัน และเคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 21.95 ด้านที่มีเนื้อหาในลำดับถัดมาคือ เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม, มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 12.19 และ 10.98 ตามลำดับ และด้านที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ ขอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 8.54

1.2 เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 2 มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาเรื่อง รับผิดชอบต่อสังคม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.99 ด้านที่มีเนื้อหารองลงมาคือ มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 22.22 ด้านที่มีเนื้อหาในลำดับถัดมาคือ เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม, เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 17.46

และ 15.87 ตามลำดับ ด้านที่มีเนื้อหารองสุดท้ายคือ เคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 12.70 และด้านที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ ขอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 4.76

1.3 เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 3 มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาเรื่อง รับผิดชอบต่อสังคม และ เข้าใจระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.10 ด้านที่มีเนื้อหารองลงมาคือ มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 26.45 ด้านที่มีเนื้อหาในลำดับถัดมาคือ เคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 8.26 ด้านที่มีเนื้อหารองสุดท้ายคือ เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 4.96 และด้านที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ ขอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 4.13

1.4 เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 4 มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาเรื่อง รับผิดชอบต่อสังคม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.50 ด้านที่มีเนื้อหารองลงมาคือ เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 18.75 ด้านที่มีเนื้อหาในลำดับถัดมาคือ เคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 15.62 ต่อมาคือ มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 11.46 ด้านที่มีเนื้อหารองสุดท้ายคือ เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 10.42 และด้านที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ ขอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 6.25

1.5 เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 5 มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาเรื่อง รับผิดชอบต่อสังคม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.68 ด้านที่มีเนื้อหารองลงมาคือ อิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 26.14 ด้านที่มีเนื้อหาในลำดับถัดมาคือ เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 21.59 ต่อมาคือ เคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 10.23 ด้านที่มีเนื้อหารองสุดท้ายคือ เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 7.95 และด้านที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ ขอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 3.41

2. เปรียบเทียบเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่ม

2.1 เนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม มุ่งเน้นสร้างพลเมืองดีให้มีคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 29.78 โดยต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม โดยเริ่มต้นที่ตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ร่วมรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาติและใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่าและคุ้มค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่ดีงามเพื่อส่วนรวมและเสียสละเพื่อส่วนรวม คุณลักษณะรองลงมาคือ มีความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 20.45 โดยมุ่งเน้นให้เป็นคนที่เข้าใจและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้า

ไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ตลอดจนดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คุณลักษณะที่มีมากเป็นอันดับ 3 คือ มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 19.78 โดยมุ่งเน้นให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้า เข้าใจสังคมของตนเองและสังคมโลก มีความเป็นตัวของตัวเอง มีจุดยืนที่ถูกต้อง มีความรู้รอบด้านและเท่าทันต่อเหตุการณ์ จัดระบบชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสมกับฐานะ รู้จักใช้จ่ายพอเหมาะกับรายได้ ปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดีและไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ คุณลักษณะในลำดับถัดมาคือ เคารพสิทธิผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 13.33 มุ่งเน้นให้คนไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ใช้สิทธิของตนเองภายในขอบเขตของกฎหมายและมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น คุณลักษณะในลำดับรองสุดท้ายคือ เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 11.33 มุ่งเน้นให้คนเคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น มองคนเป็นแนวระนาบไม่ใช่แนวคิง เข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น และคุณลักษณะสุดท้ายคือ ยอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 5.33 มุ่งเน้นให้คนเคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง เข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม นับเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดีตามเนื้อหาพลเมืองศึกษาที่วิเคราะห์

2.2 หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมทั้ง 5 เล่มมีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาที่มากที่สุดเหมือนกัน คือ รับผิดชอบต่อสังคม และ มีเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาน้อยที่สุดเหมือนกัน คือ ยอมรับความแตกต่าง และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 3 มีความถี่ของเนื้อหาด้านพลเมืองศึกษามากที่สุดคือ 121 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.89 รองลงมา คือ หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 4 มีความถี่ 96 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 21.33 ถัดมาคือหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 5 มีความถี่ 88 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.56 รองสุดท้ายคือนหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่ 82 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.22 และอันดับสุดท้ายคือนหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 2 มีความถี่ 63 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 14.00 และในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 3 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่น้อยที่สุด ในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเห็นคนเท่าเทียมกัน พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 3 มีความถี่น้อยที่สุด ในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านยอมรับความแตกต่าง

พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 5 มีความถี่น้อยที่สุด ในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 2 มีความถี่น้อยที่สุด ในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 4 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ศูนย์ที่ 2 มีความถี่น้อยที่สุดและในเนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม พบว่าหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 3 มีความถี่มากที่สุด และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของสำนักพิมพ์ที่ 1 มีความถี่น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เนื้อหาด้านพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3.1 เนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นเนื้อหาที่มีผลรวมมากที่สุดสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพข้อที่ 4 คือ เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงานการอยู่ร่วมกัน การต่อต้านความรุนแรงและสารเสพติด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี และ ข้อที่ 6 คือ เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกมีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม ที่เป็นเนื้อหาที่มีผลรวมรองลงมาเป็นอันดับ 2 สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพข้อที่ 6 คือ เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกมีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ซึ่งมีผลรวมเป็นอันดับที่ 3 สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในข้อที่ 1 คือ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ สามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพได้อย่าง

เหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ และข้อที่ 2 คือ เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

เนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ที่มีผลรวมอันดับที่ 4 สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในข้อที่ 3 คือ เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

เนื้อหาพลเมืองศึกษาด้านเห็นคนเท่าเทียมกัน ซึ่งมีผลรวมเป็นอันดับรองสุดท้ายสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพข้อที่ 5 คือ เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมจริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพ และด้านยอมรับความแตกต่าง ซึ่งมีผลรวมอันดับสุดท้ายสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพข้อที่ 3 คือ เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

เนื้อหาพลเมืองศึกษาตามประเด็นวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เลือกหัวข้อประเด็นที่มีความสำคัญ มุ่งเน้นสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม โดยอาศัยคุณลักษณะของพลเมืองดีในสังคมตามแนวคิดต่างๆ เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาพลเมืองศึกษาเหล่านี้ในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปรากฏว่าเนื้อหาพลเมืองศึกษาในแต่ละประเด็นปรากฏในปริมาณ ความถี่ที่แตกต่างกัน จึงสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า เนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองดีให้มีคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 29.78 รองลงมาคือ มีความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ เคารพสิทธิของผู้อื่น เห็นคนเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 20.45 19.78 13.33 และ 11.33 ตามลำดับ และมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองดีให้มีคุณลักษณะที่น้อยที่สุดคือ ยอมรับความแตกต่าง คิดเป็นร้อยละ 5.33 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจะพบว่าผลการวิจัยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองดีให้มีคุณลักษณะด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม โดยเริ่มต้นที่ตนเอง โดยที่ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่สุমন อมรวีวัฒน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 52) ได้ชี้ว่าเป็นคุณสมบัติการเป็นพลเมืองดีคือ ต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและ

ส่วนรวม และตรงกับคุณลักษณะหลักที่สำคัญของคนไทย 10 ลักษณะตามแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, อ้างอิงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557, หน้า 52)) ว่าต้องมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้ยังตรงกับแนวคิดค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 56) ในข้อที่ 12 ว่าต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ทั้งนี้การที่เนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีจุดมุ่งหมายเน้นให้คนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุดเป็นเพราะ การเป็นพลเมืองดีนั้นต้องมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับรู้ สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตนและของบุคคลอื่น ที่อยู่ร่วมเป็นสังคมเดียวกัน ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมด้วยความเต็มใจ การเป็นพลเมืองดีจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนต้องมี ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและประเทศชาติ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมที่เราอยู่ นับว่าความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นคุณลักษณะเด่นที่สุดของพลเมืองศึกษาที่สังคมพึงประสงค์มากที่สุด ซึ่งนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นนักเรียนสายอาชีพศึกษา ที่ต้องปฏิบัติงานในด้านการบริการ จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองทำค่อนข้างมาก ซึ่งงานในด้านการบริการนั้นผู้ปฏิบัติงานต้องมีจิตสำนึกการบริการ ตระหนักรู้ในหน้าที่ที่ตนเองกระทำอยู่ ซึ่งคุณลักษณะของการรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะส่งผลต่อคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาในข้อต่อๆมา คือ เมื่อพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคมย่อมจะตระหนักรู้ในการทำหน้าที่ของตนเองและเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะหากไม่มีจิตสำนึกของรับผิดชอบต่อสังคมนั้นก็จะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของประชาธิปไตย เพราะการเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม นั้นพลเมืองจะต้องมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งนั่นก็หมายความว่าพลเมืองกำลังมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่ตนเองเป็นพลเมืองของสังคม และพลเมืองต้องมีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เข้าใจสังคมของตนเองและสังคมโลก ปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดี การที่คนเราสามารถพึ่งตนเองได้ มีอิสรภาพที่ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่นก็ถือว่าพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคมและการที่พลเมืองมีความเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพในกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ปฏิบัติตนตามกฎหมายก็เป็นพื้นฐานมาจากการมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่พลเมืองเห็นคนเท่าเทียมกัน เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นนับได้ว่าพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้เช่นกัน โดยไม่เป็นการสร้างความแตกแยก แยกความสามัคคี ทำให้สังคมสงบสุขและน่าอยู่ ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพลเมืองศึกษาที่ได้จึงมุ่งหมายสร้างคุณลักษณะของพลเมืองดีให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด เพราะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จะทำให้คุณลักษณะของพลเมืองศึกษาในข้ออื่นๆ ตามมา

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมแต่ละเล่มพบว่า หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมทุกเล่มมีเนื้อหาด้านรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.78 และหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมทุกเล่มมีเนื้อหาด้านยอมรับความแตกต่างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.33 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจะพบว่าผู้แต่งหนังสือทุกเล่มต่างเห็นพ้องต้องกันว่าคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาที่สำคัญที่สุดที่พลเมืองควรมีคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะพลเมืองต้องตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม ต้องมีจิตสาธารณะและมีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อหรือร่วมขับเคลื่อนสังคมและแก้ไขปัญหาของสังคม โดยเน้นให้พลเมืองต้องเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว จึงจะทำให้สังคมมีความสุข ต้องลดการเห็นแก่ตัวและเน้นให้คนมีจิตสาธารณะที่ทำเพื่อส่วนรวมก่อนส่วนตัว และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะทำให้คุณลักษณะของพลเมืองศึกษาอื่นๆเกิดตามขึ้นมาได้ หากคนเห็นแก่ตัว ไม่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เอารัดเอาเปรียบคนอื่น ก็จะทำให้พลเมืองขาดความตระหนักต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น จะถูกเหยียดหยามทางเชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมของบุคคลอื่น อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งได้ และเมื่อพิจารณาปริมาณเนื้อหาพลเมืองศึกษาที่พบในหนังสือเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์ ก็จะพบว่ามียุทธศาสตร์เนื้อหาพลเมืองศึกษาในปริมาณที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยหนังสือเรียนทุกสำนักพิมพ์ต่างต้องการให้พลเมืองมีคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุดเหมือนกัน แต่ปริมาณที่พบอาจแตกต่างกันแต่ไม่มากนัก โดยปริมาณเมื่อคิดเป็นร้อยละก็ถือว่าไม่แตกต่างกันมากนัก ถือว่าหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆก็มีปริมาณเนื้อหาพลเมืองศึกษาในปริมาณที่เหมาะสม

3. จากเนื้อหาพลเมืองศึกษาที่พบในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557, หน้า 2) ในทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 100 เพราะผู้แต่งหนังสือเรียนแต่ละคน แต่งหนังสือเรียนขึ้นโดยอาศัยกรอบของหลักการและจุดหมายของหลักสูตรเป็นหลักในการเขียนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะตรงตามจุดหมายของหลักสูตรได้เขียนไว้ โดยในจุดหมายของหลักสูตรข้อที่ 1 และ 2 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะพลเมืองศึกษาที่วิเคราะห์คือ ข้อที่ 1 มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ จุดหมายข้อที่ 3 เน้นให้ผู้เรียนมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะพลเมืองศึกษาที่วิเคราะห์คือข้อที่ 3 ยอมรับความแตกต่าง และข้อที่ 4 เคารพสิทธิผู้อื่น โดยที่การทำงานเป็นหมู่คณะต้องมีการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง ยอมรับในความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา

และวัฒนธรรม ไม่ดูถูกดูแคลนผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม จึงจะทำให้การทำงานเป็นหมู่คณะดำเนินไปได้ด้วยดีและต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ใช้สิทธิของตนเองภายในขอบเขตของกฎหมาย จุดหมายข้อที่ 4 เน้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาข้อที่ 5 รับผิดชอบต่อสังคม โดยที่ต้องตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม โดยเริ่มต้นที่ตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติมากกว่าตนเอง จุดหมายข้อที่ 5 เน้นให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรมและวินัยในตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาข้อที่ 2 เห็นคุณค่าเทียมนกัน โดยที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง สามารถมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆบุคคล มีความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และจุดหมายข้อที่ 6 เน้นให้ผู้เรียนเสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาข้อ 5 รับผิดชอบต่อสังคมและข้อ 6 เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม โดยต้องเข้าใจและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุกระดับและดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับเนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อจะให้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆ

1.2 ครูผู้สอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับเนื้อหาพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาแก่ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีเป็นที่ต้องการของสังคมและสามารถทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ

1.3 ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการผลิตหนังสือเรียน ควรยึดประเด็นคุณลักษณะของพลเมืองศึกษาในหนังสือเรียนเป็นสำคัญในการคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา ควรเลือก

เรื่องที่มีปริมาณความถี่ของเนื้อหาพลเมืองศึกษาที่สำคัญซึ่งเป็นที่ต้องการของสังคม เพราะหนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนที่เข้าถึงง่ายและครูผู้สอนนิยมใช้กันมากในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งหนังสือเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเนื้อหายังล้าหลังอยู่มาก ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 และรองรับ Thailand 4.0

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาด้านอื่นๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยควรเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 และรองรับ Thailand 4.0

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสอดแทรกเนื้อหาพลเมืองศึกษาหรือวิธีการสอนเนื้อหาพลเมืองศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยเฉพาะเนื้อหาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีความถี่มากที่สุด เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนในสาขาวิชาศึกษาเป็นผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เพราะในอนาคตผู้เรียนสาขาวิชาศึกษาคือแรงงานหลักของประเทศ ที่เป็นขุมกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงควรตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด

2.3 ควรมีการวิจัยเนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 และรองรับ Thailand 4.0 เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่อนาคต และเป็นการเตรียมพลเมืองสู่การเป็นพลโลกอย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved